

مبانی فقهی و حقوقی

مهريه

تأليف: مریم فاضلی

انتشارات زاگرو

۱۳۹۳

سرشناسه: فاضلی، مریم، ۱۳۶۴-
عنوان و نام پدیدآور: مبانی فقهی و حقوقی مهریه / تالیف مریم فاضلی.
مشخصات نشر: ایلام: زاگرو، ۱۳۹۳
مشخصات ظاهری: ۲۰۵ ص.
شابک: ۱۰۰۰۰۰ ریال ۸-۶۶-۶۵۱۰-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه.
موضوع: مهر- فقه
موضوع: مهر (حقوق مدنی) -- ایران
موضوع: زناشویی -- قوانین و مقررات -- ایران
رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ ۲م۲/ف۱۸۹/۱۸۹ BP۲
رده بندی دیویی: ۳۶/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی: ۳۷۳۳۱۲۵

انتشارات زاگرو- ایلام: ۲۴متری اشرفی اصفهانی، کوچه‌ی سوم، پلاک ۲۱۷

مبانی فقهی و حقوقی مهریه
تالیف: مریم فاضلی
چاپ اول: ۱۳۹۳
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
طرح جلد: لیلا ده بالایی
چاپ و لیتوگرافی:

فهرست مطالب

۸.....	پیش گفتار
۱۳.....	فصل اول
۱۳.....	برخی تعاریف و اصطلاحات
۱۵.....	مفهوم لغوی مهر
۱۸.....	۱- صدق
۱۸.....	۲- نحلّه
۱۹.....	۳- فريضه
۱۹.....	۴- أجر
۱۹.....	۵- صدقه
۲۰.....	۶- عُقْر
۲۰.....	۷- علیقه
۲۰.....	۸- علائق
۲۰.....	۹- حیاء)
۲۱.....	۱۰- طُول
۲۱.....	۱۱- دست پیمان
۲۹.....	فصل دوم
۲۹.....	تحولات مهریه (قبل و بعد از اسلام)
۳۰.....	مهر در قرآن و روایات
۴۰.....	مهر در روایات
۴۵.....	اقسام مهر
۶۵.....	فصل سوم
۶۵.....	احکام مهریه
۶۶.....	مهر صحیح
۸۰.....	تفویض

۸۰.....	تفویض بضع
۸۵.....	تفویض مهر:
۹۰.....	تحلیل تفویض
۹۸.....	احکام مهریه
۱۰۱.....	تحلیل نظر فقه و قانون مدنی:
۱۰۸.....	شرط خلاف شرع در عقد:
۱۱۰.....	ازدواج با زن در ایام عده:
۱۱۱.....	تلف بخشی از مهریه:
۱۱۳.....	شرط خیار در عقد:
۱۱۳.....	بررسی فقهی و حقوقی شرط خیار فسخ
۱۱۹.....	وضعیت مهرالمسمی در صورت فوت احد زوجین
۱۲۱.....	دسته‌بندی آرای فقها
۱۲۵.....	نظریه حقوق‌دانان
۱۲۵.....	نظریه پیشنهادی
۱۳۷.....	وضعیت مهریه در صورت اسلام احد زوجین
۱۴۴.....	مهریه در عقد در حال احرام
۱۴۵.....	تحلیل مفهوم احرام و اثر آن در منع نکاح در فقه و حقوق
۱۴۷.....	وکالت در نکاح
۱۴۹.....	ارث زن از مرد در ارتباط با مهریه
۱۵۶.....	عیب یا تلف مهر
۱۵۷.....	معیوب بودن مهر در زمان عقد
۱۵۷.....	معیوب شدن مهر پس از عقد و قبل از تسلیم
۱۵۸.....	تلف مهر پس از عقد و قبل از تسلیم
۱۶۳.....	نمانات مهر
۱۷۰.....	در عیوب و تدلیس
۱۷۴.....	نکاح شغار

۱۷۹	اختلاف زن و شوهر در تفویض مهریه
۱۸۱	نتیجه گیری:
۱۸۵	پیشنهادات
۱۸۹	فهرست منابع

www.ketab.ir

پیش گفتار

از جمله اهداف اسلام در تعیین مهر برای دختر یا زن به هنگام ازدواج، بزرگداشت مقام زن، تکریم، ایجاد پشتوانه مالی و اقتصادی، کمک به حفظ و استقرار علقه زوجیت و استحکام خانواده، به وجود آوردن مانع برای جدایی و طلاق و از هم پاشیدگی این هسته مقدس بود.

بر اساس دین مبین اسلام، بخشی از احکام فقهی مربوط به روابط بین افراد است که جنبه‌ی اجتماعی داشته و از جمله ارکان برخی از آن روابط عقد ازدواج است. از جمله موضوعاتی که در این بخش از احکام مورد بحث قرار گرفته است؛ بحث در رابطه با مهریه است. در اهمیت آن همین بس که خداوند در آیاتی به طور مستقیم به آن اشاراتی داشته است و به پرداخت آن تأکید داشته است. حقوقدانان نیز به تبع دستورات دینی پرداخت آن را لازم دانسته‌اند، اما با توجه به این که بین نظرات فقهی با هم و با نظرات مندرج در حقوق موضوعه نوعی تشتت آراء و اختلاف نظر دیده می‌شود، این موضوع از دیدگاه فقه و حقوق موضوعه مورد توجه قرار گرفته است.

اقسام مهریه عبارتند از مهرالمثل، مهرالسنه، مهرالمسمی و مهرالمتعه، که مهرالسنه در قانون مدنی ذکر نشده است. فقها پرداخت نکردن مهریه را گناه سنگین برشمرده‌اند و روایات نیز در تأکید بر آن بسیار آمده است. اما در هنگام تعیین مهر مرد باید به قدرت توانایی خویش نیز نگاهی داشته باشد و با تعیین مهریه‌های سنگین خود را در یک زندگی کور و تلخ احتمالی قرار ندهد و بهانه به دشمنان اسلام ندهند که با اصل مهریه مخالفت نمایند، و هم چنین مسأله به روز شدن مهریه که مسأله اختلافی می‌باشد مورد بحث قرار می‌گیرد که منشأ این اختلافات دو دیدگاه است. دیدگاه اول آنکه مبنای مهریه خود پول باشد نه

ارزش پول و مال و دیدگاه دوم اینکه مبناء مهریه ارزش پول باشد و ارزش پول در سال های متوالی متغیر است، بنابراین، قائل به بروز شدن مهریه شده اند و معلوم می شود که نظریه دوم در صورتی که عقد نکاح هم چون معامله مالی بدانیم و در مهریه را مقابل بضع زن قرار دهیم (نه عنوان یک عطیه از سوی خداوند) جریان دارد؛ پس به روز شدن مهریه بنا به این که مبناء ارزش پول و مال باشد نه خود آن ها، صحیح می باشد بنابراین، به روز شدن مهریه طبق نظر برخی از فقها که مهریه را در مقابل بضع هم چون معاملات دانسته است صحیح می باشد و در قانون مدنی نیز همین نظر پذیرفته شده است. مهریه جزء رکن عقد ازدواج دائم نمی باشد چرا که ازدواج و عقد دائم بدون تعیین مهر نیز صحیح بوده و در صورت عدم تعیین مهر قبلی می شود بر آن توافق کرد یا مهر المثل تعیین نمود. دانستیم که مهریه قابل تغییر بوده و بر زوجین جایز است که با توافق همدیگر مقدار مهریه را تغییر دهند و هم چنان بخشیدن مهریه نیز جایز دانسته شده به ویژه؛ در جایی که زن می خواهد با هزینه کردن آن خود را از زندگی تلخ و غیر قابل تحمل نجات دهند، ولی در نکاح موقت جزء ارکان عقد موقت می باشد و در ادامه آمده است که باز پس گرفتن مهریه امری نادرست قلمداد شده است (مگر در طلاق قبل از ازدواج که بیش از مهر پرداخت شده باشد). مهریه باید طوری تعیین شود که مبهم نباشد مثل مهریه قرار دادن یکی از دو چیز. مبنای نظریه فقها در خصوص مهریه آیه ۴ سوره نساء می باشد که مقرر می فرماید: «و اتوا النساء صدقاتهن نحله فان طبن لكم عن شی منة نفسا فكلوه هنیا مریا؛ مهر زنان را با کمال رضایت به آن ها بدهید پس اگر چیزی از آن را برای شما طیب خاطر داشتند به شما بخشیدند پس بخورید که حلال و گوارا است.» و همین طور قسمتی از آیه ۱۸ سوره نساء که می فرماید: «... لا تعضلوهن لتذهبوا بعض ما اتیتوهن الا...؛ قسمتی از آنچه که مهر زنان کردید به جور از آن ها مگیرید.» در خصوص مقدار مهریه در فقه

امامیه دونظر است: یکی این که مهر نباید از پانصد درهم معادل پنجاه دینار تجاوز کند و چنانچه بیش از این مقدار باشد به همین مقدار برگشت خواهد شد. این مقدار را اصطلاحاً مهرالسنه می گویند که پیامبر اکرم (ص) تمامی همسران خود را به همین مقدار کابین کرده است که گروه اندکی از فقهای طرفدار این نظریه هستند و دیگر این که مشهور فقهای امامیه معتقدند مقدار مهریه از نظر کمیت و کیفیت محدودیتی ندارد و فقط باید شرایط عمومی از قبیل مالکیت و قابلیت تملک را داشته باشد. الزام مرد به پرداخت مهر، ریشه قراردادی ندارد و تابع اراده زوجین نیست، بلکه تکلیفی است که به حکم قانون بر مرد تحمیل می شود و به همین جهت سکوت زوجین نسبت به مهر یا حتی توافقشان بر نکاح بدون مهریه، تعهد مرد را به تملیک مهر به نفع همسرش از بین نمی برد. پرداخت مهر در ایران رسمی دیرینه است، بنابراین، نهاد مهریه در حقوق ایران بر منطق و فلسفه خاصی استوار است که باید ضمن آشنا ساختن زوج های جوان با آن، قانونگذار را در مسیر تحقق آن یاری رساند. حال با توجه به این که مهریه غالباً به هنگام متارکه و جدایی مطالبه می شود و همین امر هم مانع گسستن پیوند زناشویی و در واقع تضمینی برای دوام ازدواج به شمار می آید، و از سوی دیگر، در صورت وقوع طلاق پرداخت آن به مطلقه، مانع پریشانی و استیصال وی در آینده می گردد، نخستین خلأ قانونی، در شناسایی موارد استحقاق مهریه و محروم شدن زن از حق مهرمی باشد، به این معنی که قانونگذار تمام مواردی را که زن به دلیل عقد نکاح مالک مهر می گردد و حق مطالبه آن را پیدا می کند، احصاء و معرفی ننموده است. بنابراین، نیاز به رجوع به نظرات فقها در این موارد حیاتی می باشد. این نوشتار به بررسی یکی از حقوق و امتیازات جعل شده ی مالی برای زوجه به نام مهر از منظر فقهی و حقوقی می پردازد، کوشش در ایجاد موازنه و شناسایی رسیدن به این موازنه با پیروی از احکام دین مبین اسلام و فقهای عزیز و با دقت در مواد قانون مدنی و سایر

قوانین مرتبط ، به بررسی مهم ترین موارد مرتبط به مهریه و ایجاد موازنه بین حقوق زن و مرد می پردازد. لازم به ذکر است مقررات راجع به مهریه در قانون مدنی از ماده ۱۰۷۸ تا ۱۱۰۱ جمعاً ۲۴ ماده آمده که همگی از فقه امامیه نشأت گرفته است. امید است این اثر گامی مؤثر در ایجاد و تبیین تعالیم دین مقدس اسلام در تعیین مهریه در جهت رضای پروردگار و خشنودی حضرت ولی عصر (عج) و تحقق اهداف جهانی اسلام با استحکام بخشیدن به بنیان خانواده ها و تربیت فرزندان صالح باشد انشاءالله. کتاب در قالب سه فصل به بررسی و تبیین موضوع پرداخته است. فصل اول، به انتخابی از تعاریف و اصطلاحات ضروری مهریه در حد موضوع کتاب اختصاص یافته است. در فصل دوم، تحولات مهریه قبل و بعد از اسلام، و از دید قرآن و روایات مورد توجه بوده است. بررسی احکام مختلف مهریه موضوع اصلی فصل سوم بوده است.

فاضلی

ایلام - ۱۳۹۳